

27.49x17.55	1	14	עמוד	קטן	27/11/2020	75290928-2
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790						

מאדמות 'ארד אל עין קרא' לראשון לציון

'עין הקורא' הייתה היעד של ר' זלמן דוד לבונטין וחבריו ■ על רכישת האדמות, הבנק היהודי הראשון, ייסוד בית הכנסת הגדול למרות מצוקת האיכרים ותפילת המנחה הראשונה במקום שבו לימים צמחה העיר התוססת ראשון לציון

משה נחמני

זלמן דוד לבונטין, מחלוצי העלייה הראשונה, נולד בשנת תרט"ז למשפחת חסידי חב"ד בעיירה אורשה שברוסיה הלבנה, התחנך בחינוך תורני והתחתן בן 18. בשנת תרמ"ב השתתף בארגון קבוצת משפחות מהעיר קרמנצ'וג (הקבוצה הראשונה של הביל"ויים) ונשלח מטעמם לארץ הקודש, לחפש להם "כברת ארץ". שמעו הגיע ליהודי העיר חרקוב, וכך היה לבא כוחן של שתי קבוצות המחפשות אדמה בארץ ישראל להקמת יישוב חקלאי.

לאחר תלאות הצליח לבונטין לרכוש את אדמת 'ארד אל עין קרא', היא 'עין הקורא' המקראית (שופטים טו, ט), 12.5 ק"מ דרומית ליפו. באישון ליל עלה עם חבריו ללון על האדמה. הם קראו למקום ראשון לציון בעקבות הפסוק "ראשון לציון הנה הנם, ולירושלים מבשר אתן" (ישעיהו מא, כז). לבונטין שימש ראש ועד המושבה.

באחת החגיגות סיפר על "כל הקורות אותו באה"ק בבואו בפעם הראשונה לארץ שממה, וייסד את המושב על צחיח סלע. רבים שחקו על משבתיו ויתנוהו לאיש הרוח ולחולם חולם בהקיץ, אך במשך עת קצרה נהפך המדבר השמם הזה למקור לא אכזב לרבים מאחינו אשר יחיו עתה בשלווה במושב המפואר והנעלה הזה". בשנת תרמ"ה הציע לבונטין בוועידת הייסוד של חובבי ציון בקטוביץ לייסד בנק שיסייע להתיישבות היהודית בה. כעבור כעשור וחצי, בשנת תרס"א, יזמה

ההסתדרות הציונית בראשות תיאודור הרצל את הקמת בנק אוצר התיישבות היהודים. לבונטין הוזמן לנהל את הבנק ונענה בחיוב. לאחר מכן יסם והקים את בנק אנגלר-פלשתינה, לימים בנק לאומי, ובה-בעת שימש יועץ מדיני להרצל בתחומי התמחותו. בשנת תרס"ג חזר לבונטין לארץ ישראל, התיישב בראשון לציון והיה מנהלו הראשון של בנק אנגלר-פלשתינה עד לשנת תרע"ד.

ידידותו עם הראי"ה קוק

ללבונטין הייתה ידידות קרובה עם הראי"ה קוק. מרגשת במיוחד האיגרת שבה הביע את התרגשותו מברכה שקיבל מהרב במלאת 40 שנה לעלייתו. כשחלה הרב קוק את מחלתו האחרונה כתב לו לבונטין בפתק: "ה' הבוחר בציון הוא ישלח רפואה שלמה למורנו ורבנו הרה"ג ראש הרבנים בארצנו".

הקמת בית כנסת בתל אביב

לבונטין היה גם ממייסדי תל אביב. הוא המריץ את קק"ל לתת לאפ"ק 300,000 פרנק להלוואות לחברי אחוזת בית, והעיר העניקה לו אזרחות כבוד. עוד לפני מלחמת העולם הראשונה ייסד ועד לבניין בית הכנסת הגדול בעיר, והיה נשיא ועד הבניין ונשיא ועד בית הכנסת. שנים רבות לפני ייסודה של תל אביב, בשנת תרמ"ו, פרסם לבונטין מאמר ובו קרא להקים בית כנסת גדול בעיר יפו: "לא אוכל לשים יד לפה ולכבוש הצעתי בי:

רבים מעמי אירופה בנו להם במקומות רבים באה"ק [...] בתי תפילה כמו רמים, למען הראות לעמי הארץ את תפארתם וגדלם. ורק אנחנו נפלינו בזה מכל עם ועם ובזה הושפל עמוק ערכנו בעיני עם הארץ [...] למען מלאות החסרון הזה הנני מציע לפני המשתדלים ביישוב ארץ ישראל כי יקראו לנדבות מיוחדות על בנין בית הכנסת ביפו [...]".

"ארץ ישראל היא ארץ ערש האמונות; כל איש ואיש רק על אמונתו יחיה שמה ובתים לתורה ולתעודה המה יסוד כל אגודה ואגודה"

"יודע אנוכי כי ימצאו רבים בינינו אשר יתפלאו עלי ועל הצעתי ויאמרו כי לא עתה היא העת לבנות בית לשם ה', בשעה שאחינו האיכרים מבקשים לחם ועזר. אבל כל האומרים כן אינם אלא אלו שאינם בקיאים בעניין הישוב, וכמו שאמרתי למעלה, אינם יודעים מה לקרב ומה לרחק [...] לא רק בית הכנסת נחוץ לנו בלתי אם בתים לתפילה לתורה ולתעודה. ארץ ישראל היא ארץ ערש האמונות; כל איש ואיש רק על אמונתו יחיה שמה ובתים לתורה ולתעודה המה יסוד כל אגודה ואגודה [...] ולמען בנות המגדל הגדול הזה, הצעתי זאת, לפי דעתי, האמצעי היותר נכון, ועתה הוא דבר בעת, להניח אבן הפינה".

זיקתו למסורת

בשנת השיטה תרמ"ט הפקיד לבונטין את כרמיו, יותר מעשרת אלפים נטיעות, בהפסד של מאות לירות נפוליון, "והוא שמח הרבה כי החייהו ה' וקיימהו לזמן

ייחס מייסדי המושבה למצוות

הזה לקיים מצווה האמורה ומפורשה בתורה" (הצפירה, כ"ט מנחם אב תרמ"ט).
לא רבים יודעים כי המושבה ראשון לציון, שהקימו לבונטין וחבריו, הראשונה שהקימו בני העלייה הראשונה, הוקמה על אדני המסורת, ורוח התורה שררה במושבה. מייסדי המושבה שילבו את שמחת עלייתם לקרקע בתפילת מנחה. שליח הציבור היה צבי לבונטין, דודו של זלמן דוד. לאחר שהתארגנו הביאו המייסדים ספר תורה מבית הכנסת תפארת ישראל בירושלים ושכרו את שירותי השוחט ר' חיים טוביה רפפורט כדי שיוכלו לאכול בשר כשר.

בתקנות המושבה נדרשו גם לענייני דת. התושבים סברו שאורח החיים במושבה אמור להתנהל על פי רוח התורה: "חברי המושבה מחויבים לעבוד בכל לבבם ובכל נפשם לטובת רעיון ארץ ישראל, ולהתהלך לרוח תורתנו ולאום ישראל" (סעיף ב). בתקנה אחרת קבעו: "על הועד ליסד בית כנסת לתפילה, בית תלמוד תורה ובית מרחץ עם מקוה על פי הדת" (סעיף ז). ביתר פירוט נכתב סעיף לו: "בני המושבה מחויבים לקיים כל המצוות התלויות בארץ".
סעיף לז מגלה את ייחסם לרבנים: "כל סכסוך דברים, אשר יפרוץ בין בני העדה, עד הועד יבוא, והמה יפשו בנייהם ע"פ דין תורה והדבר הקשה יגישו אל האספה הכללית ובהסכמתה לרבני ירושלים".

תודה ל"ד ר מנחם שטרן על עזרתו. חלק מהדברים לקוחים ממאמריו ומספרו 'בין הכרזת כורש להצהרת בלפור'